

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Žurnāla "Latvijas Lopkopis" decembra numurā 2
- Izmēģinājumi augkopībā un lopkopībā 2
- Būs darbīgs gads . . . 3
- Jaunumi nodokļu jomā 4
- Humusvielu lietošana Latvijā ir aktuāla 5
- Dārzā, virtuvē un tirgū kopā jautrāk! 6
- Meža dārzi – unikāla ekosistēma 8
- "Piesaule" audzē liellogu dzērvenes 10

AKTUALITĀTES

- Jaunaudzes jāuzmana no meža dzīvniekiem arī ziemā 12
- ES mazinās lauksaimniecības zemes izmantošanu 13
- Prognozē mērenu piena tirgus kāpumu ... 13
- Gaļas patēriņš pasaulē pieaugs 13
- Izmantoti 278 miljardi eiro 13
- Svarīgākie datumi, kurus lauku uzņēmējs nedrīkst aizmirst 2018. gada februārī .. 14
- "Pocerī" – veiksmīgas kooperācijas piemērs auglīkopībā 15
- Balvu pusē darbojas mājražotāja Ilona Senka 16

MAZĀS LAUKU SAIMNIECĪBAS VĒLAS ATTĪSTĪBU

Resursu nepieejamība mazo lauku saimniecību attīstībai, spēcīgu līderu trūkums kooperācijas veicināšanā, neskaidrība par valsts atbalsta politiku, nepieciešamība paplašināt noietu tirgu, – tās ir tikai dažas no atziņām, kas pagājušogad gūtas Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra veiktajā pētījumā par mazo lauksaimnieku reālajām vajadzībām un saimnieku kopējo noskaņojumu.

Pētījums no jūlija līdz septembrim veikts 20% jeb 184 saimniecībās no "Ekonomiskās aktivitātes veicināšanas programmas"

dalībnieku skaita. Aptaujātas 49 graudu, 20 dārzeņu, 31 piena, 21 citu liellopu, 22 jauktās, 13 sēkliņu un kaulēņu, 17 aitkopības, kā arī 13 biškopības saimniecības visos Latvijas novados.

Kopumā aptaujātie saimnieki atzīst, ka ir atraduši piemērotāko darbības nozari savai saimniecībai (78%). Motivācija plānotai saimniekošanas tālākai attīstībai ir fakts, ka 47% no visiem respondentiem saimniecība ir ģimenes galvenais iztikas avots. 39% aptaujāto atzīst, ka saimnieciskās darbības attīstībai pietrūkst ne vien ražošanas resursu, bet ir arī grūtības finansējuma piesaistē investīciju veikšanai. Platībmaksā-

jumi viņu skatījumā ir stabila, bet nepietiekama finansējuma bāze investīcijām tehnikā vai zemes iegādei. Tādēļ aptaujātie iesaka paredzēt aizdevumus mazo saimniecību attīstībai.

Mārtiņš Cimermanis, LLKC valdes priekšsēdētājs: "Pētījumā atklājas, ka cilvēki vēlas un aizvien no jauna izvēlas saimniekot laukos. Tādēļ valsts politikas veidotāju līmenī būtiski ir atbildēt uz jautājumu, – vai Latvijai vajag cilvēkus laukos? Ja vajag, tad jādomā, kā efektīvāk atbalstīt mazās dažādu nozaru saimniecības, kuras nodrošina iztiku sev, dod darbu citiem un piepilda reģionus ar dzīvību."

►2. lpp.

AKTUALITĀTES

ŽURNĀLA "LATVIJAS LOPKOPIS" DECEMBRA NUMURĀ

Šī gada decembra žurnāla numurā aptaujājām saimniekus un lauksaimniecības politikas veidotājus par gada veikumu un nākamā gada plāniem. Neskatoties uz salīdzinoši grūtajiem apstākļiem, lauksaimnieki uz nākotni raugās cerīgi, plāno investīcijas un attīstību ražošanā.

Žurnālā arī īss ieskats Eiropas Komisijas (EK) pašas novembra beigās publicētajā paziņojumā jeb komunikācijas dokumentā par ES Kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2020. gada un Latvijas pozīciju. EK, saglabājot līdzšinējo divu pīlāru pieeju finansējuma sadalē (tiešmaksājumu un lauku attīstības), nākamajā plānošanas periodā piedāvā lielākas iespējas pašām dalībvalstīm izvēlēties, kādus lauksaimniecības un vides pasākumus atbalstīt. Latvija EK nākotnes vīziju kopumā vērtē pozitīvi, taču sagaida radikālāku rīcību tiešmaksājumu izlīdzināšanā starp ES dalībvalstīm. Tas ir, – maksājumiem par apsaimniekoto hektāru jābūt vienlīdzīgiem jau no 2021. gada.

Saimnieku pieredzes rubrikā vidojami pie Talsu novada Valdgaļes pagasta z/s "Kalni" īpašniekiem Evijai un Oskara Tālbergiem. Viņu saimniecība šogad bija starp tām, kas piedalījās LLKC organizētā Zālēdāju

projekta izmēģinājumā par precīzās ēdināšanas nozīmi slaucamo govju ganāmpulkā. Evija un Oskars atzīst, ka tieši ar konsultantu palīdzību izdevies atrisināt vairākas problēmas un sasniegt labus ražošanas rādītājus.

Žurnālā daudz praktisku padomu lopkopjiem. Žurnāla nozaru redaktore un LLKC Lopkopības nodaļas vadītāja Silvija Dreijere skaidro, kā izvērtēt slaucamo govju tesmeņa veselību, kā arī, kādai jābūt gaisa ventilācijai teļu novietnēs. LLKC Lopkopības kompetenču centra vadītāja Anita Siliņa stāsta par Zālēdāju projekta izmēģinājuma saimniecības SIA "Lāses" pieredzi zviedru līnijas Šarolē šķirnes vaislinieku vērtēšanā. Savukārt LLKC lopkopības konsultante Dace Trupāne stāsta par aitu grūsnības toksēmiju un to, kā ar to cīnīties.

Aitkopjiem un rokdarbniekiem būs interesanti lasīt par to, kā strādā Dina Derkeviča vadītā "Pāces vilnas fabrika". Šis ir Latvijā vienīgais uzņēmums, kas nodrošina aitu vilnas pārstrādes pilnu ciklu. Saimnieks norāda – tā kā aitu vilnas piedāvājums pārstrādei ir lielāks par pārstrādes jaudām, nākamgad iepirks tikai šķirotu vilnu.

Lietderīgs un interesants ir LLKC izglītības projektu vadītājas Jolantas Sūnas–Strautiņas raksts par kooperācijas pieredzi Austrijā, Štīrijas

Vulkānzemē, kur dotas skaidras un precīzas atbildes, kā panākt vietējo ražotāju preču noietu.

Zirgu mīļiem piedāvājam žurnālistes Daces Milleres stāstu par zirgaudzētāju Natāliju Dreimani, kurai ir izdevies piepildīt sapni par saviem zirgiem.

Kā ierasts, žurnālā nozares ziņas no Latvijas un ārzemēm, labas veselības uzturēšanas padomi, saimnieku aptauja, recepte un anekdotes.

Atgādinām, ka žurnālu "Latvijas Lopkopis" iespējams abonēt VAS "Latvijas Pasts" pasta nodaļās visā Latvijā, abonēšanas indekss – 2044, pasūtīšanu iespējams veikt arī elektroniski "Latvijas Pasts" mājaslapas elektroniskās abonēšanas sadaļā: https://abone.pasts.lv/lv/latvijas_preses_izdevumi/zurnali/2044/2018_gads/

Žurnālu var iegādāties arī Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrā Ozolniekos. **■**

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

IZMĒĢINĀJUMI AUGKOPĪBĀ UN LOPKOPĪBĀ

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs ik gadu organizē izmēģinājumu ierīkošanu saimniecībās augkopībā un lopkopībā.

Izmēģinājumu rezultāti apkopoti izdevumā "Izmēģinājumi augkopībā un lopkopībā 2017", kas drukātā formātā apskatāms LLKC nodaļās, bet elektroniski pieejams šeit:

http://laukutikls.lv/sites/laukutikls.lv/files/informativie_materiali/izmeginajumi_augkopiba_un_lopkopiba_2017.pdf.

► 1. lpp.

Joprojām liela neuzticība (24%) saimniekos valda par līdzdalību kooperatīvos. Iesaistīties tajos 44% aptaujāto būtu gatavi tikai tad, ja tas piedāvātu kopīgu produkcijas realizāciju. Tikmēr 86% aptaujāto tomēr darbojas kādā ar kooperēšanos saistītā lauksaimniecības organizācijā.

Aizvien spīgtāk iezīmējas arī jaunu saimniecību darbība reģionos. 48% saimniecību darbojas vienu līdz piecus gadus, 18% pieredze ir seši līdz desmit gadi, savukārt vairāk nekā 15 darbības gadus uzrāda 11% aptaujāto. Pateicoties cilvēku skaitam, kas sākuši saimniekot no jauna, 61% mazo lauku saimniecību strādājošie ir vecumā līdz 40 gadiem.

Neraugoties uz saimnieku pārliecību par pareizi izvēlēto darbības nozari, aptaujātie atzīst, ka pietrūkst zināšanu agronomijā, lopkopībā un veterinārijā. To apgūšanai lielākoties tiek izmantoti LLKC piedāvātie mācību kursi un konsultantu palīdzība.

Plašāk par pētījumā gūtajiem rezultātiem: <http://laukutikls.lv/nozares/lauku-telpa/raksti/mazas-lauku-saimniecibas-velas-attistibu>. **■**

Ilze Rūtenberga-Bērziņa, LLKC sabiedrisko attiecību vadītāja

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

AKTUALITĀTES

BŪS DARBĪGS GADS

Par aizvadīto gadu lauksaimniecībā un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra šāgada darbiem saruna ar LLKC valdes priekšsēdētāju **MĀRTIŅU CIMERMANI**.

– Kā vērtējat lauksaimniecību kopumā 2017. gadā? Vai lauksaimnieki iemācījušies tik galā gan ar ekonomiskajiem, gan klimatiskajiem satricinājumiem?

– Mēs redzam, ka mazās saimniecības, kā parasti, arī grūtos apstākļos spēj tikt galā ar krīzēm un izdzīvot, bet saimniecības ar augstu investīciju apjomu joprojām ir visievainojamākās. Diemžēl statistika rāda, ka pēdējo piecu gadu laikā mazo saimniecību skaita kritums ir bijis dramatisks. Kopš 2013. gada mazo lauku saimniecību skaits samazinājies par 19,2%, skaita ziņā tas ir kritums no 73,6 tūkstošiem uz 59,5 tūkstošiem. Mazajām saimniecībām nav bijis daudz iespēju augt un kļūt stiprākām tieši nesakārtoto sadarbības ķēžu vājuma dēļ; kooperācijas trūkums un nespēja pārdot produktus pasaules tirgos ir mūsu vājākais posms.

Pērn laikapstākļi lielā mērā ietekmēja ieņēmumus no lauksaimnieciskās ražošanas, kas ir samazinājušies. Salīdzinoši labāk veicies piensaimniekiem, kam izdevies strādāt ar plusiņu, savukārt augkopībā ir kritums. Iepriekšējais gads nebija no vieglajiem – gada sākumā bija neliela eiforija, izskatījās, ka varētu būt rekordražas augkopībā un labi ieņēmumi sagaidāmi lopkopībā, gada otrajā pusē daba parādīja, ka jābūt pārbaudījumiem gataviem. Tas līcis beidzot arī lauksaimnieku organizācijām nopietnāk runāt par risku vadību jeb apdrošināšanu. Varētu teikt, – laikapstākļu radītā krīze deva kārtējo mācību nozarei.

– Mēs redzam, ka sabiedrība Eiropā aizvien vairāk runā par lauksaimniecības, īpaši augkopības produkcijas ražošanas ietekmi uz vidi, par ko liecina pērnā gada asā diskusija par glifosātu lietošanas atļauju pagarināšanu. Cik atbildīgi šajā ziņā saimnieko Latvijā?

– Šis ir ļoti nopietns signāls no sabiedrības vairākuma, kurā noteikti jāieklausās. Mums nopietni jāšak domāt, kā saimniekot ilgtermiņā saskaņā ar sabiedrības vēlmēm. Latvija sevi definējusi kā tīru, zaļu valsti, kur maz lieto dažādu lauksaimniecības ķīmiju. Vienlaikus sa-

bidrība skaidri redz, un arī Briselē to atzīst, ka zaļināšanas pasākumi nav devuši vajadzīgo efektu, zemnieki ES nosacījumiem piemērojās ātri un iemācījās pat uz šo pasākumu rēķina nopelnīt.

Eiropas Komisija pērn veica aptauju par ES Kopējo lauksaimniecības politiku, un tajā 80% aptaujāto atzina, ka vēlas “zaļāku”, tīrāku pārtiku un vidi saudzējošāku lauksaimniecību. Tas ir skaidrs signāls zemniekiem nopietni domāt par sabiedrības attieksmi pret ķīmijas lietošanu lauksaimniecībā, izturēties atbildīgi, un, galvenais, – spēt paskaidrot, kādēļ tā tiek lietota. Te pieeja nevar būt vienkārša – mums to vajag, un viss.

Glifosātu lietošanas atļauja ir pagarināta uz pieciem gadiem, tas nozīmē, ka diskusijas turpināsies, un ar to jāērķinās. Mēs redzam, ka Eiropā jau ir ražotāji, kas uz savas produkcijas iepakojuma raksta – “Audzēts bez glifosātiem”. Tātad arī augkopībā ir aktuāla tendence izmantot mārketingam videi draudzīgu saimniekošanu, tāpat, kā tas jau notiek lopkopībā, kur, piemēram, strauji aug pieprasījums pēc olām, kas nākušas no brīvās turēšanas apstākļos augušām vistām. Pastāv liela iespēja, ka pircēji daudz labprātāk izvēlēšies pārtiku, kuras audzēšanā nav izmantoti glifosāti.

Bet mums jāpaskaidrot: cik maksās šī zaļā un drošā pārtika, ja mēs strādāsim ar citām metodēm un zemākiem ražības rādītājiem. Arī šī būs diskusiju obligāta sastāvdaļa, kurai jāatrod zelta viduseļš!

Sabiedrība pēdējo 30 gadu laikā ir ļoti mainījies, ir radies jauns termins – sajūtu ekonomika. Tas nozīmē, ka sabiedrība ir gatava maksāt vairāk par drošības sajūtu, par to, ka patērē tīrus un dabīgus produktus, kas ražoti videi draudzīgi. Vārbūt tā ir Latvijas lauku iespēja? Radīt vidi, kur visam un katram ir sava vieta,

ko brauktu izbaudīt cilvēki no ikdienas pārslogotajām pilsētu teritorijām, galvenais, – atbalsētu šādu lauku attīstības modeli gan ar subsīdijām no kopējā nodokļu katla, gan maksājot par šīm pozitīvajām sajūtām arī no sava maka.

Aizvien vairāk ir tādu cilvēku, vairums no tiem gados jauni, kuri paši izvēlas dzīvot sev un saviem bērniem veselīgā vidē – laukos. Jautājums – vai mēs, Latvijā, esam aptvēruši lauku vidi kā vērtību?

Tikai uz vērtībām balstītai dzīvei un darbam ir ilgtspējīga nākotne kas dotu spēku Latvijas augsmei!

– Gada nogalē Eiropas Komisija nāca klajā ar komunikācijas dokumentu jeb vīziju ES Kopējai lauksaimniecības politikai pēc 2020. gada, kurā ir skaidri pateikts, ka dalībvalstīm tiks dotas lielas iespējas pašām izvēlēties, kā sasniegt EK izvirzītos mērķus. Kā to vērtēt?

– Piedāvājums ir ļoti labs, mums pašām laba iespēja būvēt savu stratēģiju. Šī ir lieliska iespēja pašiem diskutēt par savām vajadzībām un neuztvert Briseli kā priekšā teicēju. Būtiski veidot diskusiju nevis par to, cik būs naudas, bet, kādi ir mērķi, ko gribam sasniegt. Vai mēs vēlamies vairāk jauno lauksaimnieku, attīstīt bioloģisko lauksaimniecību, ieguldīt vidē? Nosakot mērķus, mēs radām programmas to īstenošanai, tam arī novirzot līdzekļus.

Grūtākais būs izlemt par ilgtermiņa mērķiem, kurus īstenojot, pēc iespējas lielāku labumu gūtu sabiedrības vairākums! Radīt pozitīvu attīstības enerģiju, kura, kā sniega bumba veļoties no kalna, aizrauj sev līdzī ar vēlmi strādāt Latvijas labā! Tas būtu mūsu simtgades labākais devums Latvijai!

Man dokuments patika, iesaku katram to izlasīt un padomāt. Te nav skaidras norādes, kā mums dzīvot, bet ir skaidri pateikti lielie virzieni modernai, līdzsvarotai lauksaimniecībai. Vienlaikus mums jāvērtē, kā šie virzieni saderēs ar kopējo lauku attīstības politiku.

– Kādi būs LLKC šāgada prioritārie darbi?

– Darbs pie ES Kopējās lauksaimniecības politikas pēc 2020. gada noteikti būs viens no faktoriem, kas ietekmēs mūsu ikdienu. Ar Zemkopības ministriju esam vienojušies rīkot neatkarīgas diskusijas reģionos, lai noskaidrotu lauku cilvēku viedokli.

► 6. lpp.

GRĀMATVEDĪBA UN NODOKĻI

JAUNUMI NODOKĻU JOMĀ

Iepazīstinām ar būtiskākajām izmaiņām nodokļu jomā, kas stājas spēkā no 2018. gada 1. janvāra. Turpinājums – “Lauku Lapa” nākamajā numurā.

Izmaiņas attiecībā uz algu aprēķinu

Sākot ar 2018. gadu, algu aprēķini kļūs sarežģītāki, ja alga lielāka par 440 eiro, bet toties daudziem pēc nodokļu nomaksas tā sanāks nedaudz lielāka.

Salīdzinājumam ar 2017. gadu lielajā tabulīnā apkopota algu aprēķiniem biežāk nepieciešamā informācija (skat 1. tabulu).

Būtiski algas aprēķins mainās tiem, kas neiesniedz darba vietā algas nodokļa grāmatiņu (elektroniskajā deklarēšanas sistēmā (EDS)). Tiem, kā redzams aprēķinu tabulas otrajā piemērā, algas nodoklis (IIN) tiek aprēķināts nevis pēc valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) atskaitīšanas, bet uzreiz no algas, to samazinot tikai par 20% no VSAOI, kā arī IIN likme viņiem būs 23%.

Savukārt tiem, kam algas ir virs 440 eiro, bet nepārsniedz 1000 eiro, darba vietā piemēros prognozēto neapliekamo minimumu, kuru aprēķinās VID pēc īpašas formulas, kas noteikta MK noteikumos Nr. 676.

Tiem, kam alga pārsniegs 1000 eiro, neapliekamo minimumu nepiemēros.

Vēl viens robežlielums ir 1667 eiro. Algai, kas mēnesī pārsniedz šo summu, ar IIN 23% apliek visu pārsnieguma (nevis visu) summu (tabulas 4. piemērs ar 2000 eiro algu).

Tā kā IIN likme atkarīga arī no kopējiem gada ienākumiem, ir jāuzmanās tiem, kam gada laikā plānotas ienākumi, kas pārsniegs 20 004 eiro. Jo tad var gadīties, ka, gatavojot gada ienākuma deklarāciju, IIN būs jāpiemaksā, ja darba vietās tika pie-

1. tabula

	2017. g.	2018. g.
Minimālā mēnešalga, eiro	380	430
Algas nodoklis	23%	Algai līdz 1667 eiro mēnesī – 20% Algai no 1667–4583 eiro mēnesī – 23% Algai virs 4583 eiro mēnesī – 31,4% Ja nav algas nodokļa grāmatiņas, – 23%
Neapliekamais minimums mēnesī, eiro	60	Algai līdz 440 eiro – 200 Algai no 440–1000 eiro – diferencētais Algai virs 1000 – nav
Atvieglojums par apgādībā esošu personu mēnesī, eiro	175	200
VSAOI darba devēja likme	23,59%	24,09%
VSAOI darba ņēmēja likme	10,5%	11%
VSAOI pensionāram, darba devēja likme	20,57%	21,31%
VSAOI pensionāram, darba ņēmēja likme	9,16%	9,56%
Riska nodeva, eiro	0,36	0,36

mērots IIN 20%. Jo ienākumam virs 20 004–55 000 eiro IIN likme ir 23%, bet pārsniegumam virs 55 000 vēl lielāka – 31,4%. Lai izvairītos no nevēlamiem pārsteigumiem gada beigās, pastāv iespēja darba vietā uzrakstīt ie-

Būtiski algas aprēķins mainās tiem, kas neiesniedz darba vietā algas nodokļa grāmatiņu

sniegumu, lai darba vieta piemēro 23%. Pēc tam gada beigās var gadīties, ka veidosies IIN pārākums, kuru varēs saņemt atpakaļ pēc deklarācijas iesniegšanas.

Pensionāriem izmaiņas lielākoties nāks par labu. Tā kā pensionāriem pensijas reti kad pārsniedz 1667 eiro mēnesī, viņiem IIN likme būs 20% (nevis 23% kā līdz šim), kā arī palielināts neapliekamais minimums 250 eiro jeb 3000 eiro gadā (līdz šim bija 235 eiro mēnesī).

Ar dažiem piemēriem parādīšu, kā tiks aprēķinātas algas turpmāk. Tabulīnā dotas dažāda lieluma algas. Saīsinājumu nozīme: ANG – algas nodokļa grāmatiņa; VSAOI DŅ – darba ņēmēja VSAOI; NM – neapliekamais minimums; VSAOI DD – darba devēja VSAOI. Darbinieks ir apdrošināms visiem veidiem (“parastais”).

Plašāk skatīt likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 12., 13., 15. pantu, kā arī MK noteikumos Nr. 676 “Noteikumi par neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru IIN aprēķināšanai”. Tāpat VID mājaslapā būs pieejams materiāls, kas palīdzēs saprast, kā rēķināt algu.

Grozījumi attiecībā uz apliekamā ienākuma noteikšanu saimnieciskās darbības veicējiem

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) likme būs atkarīga no kopējiem gada ienākumiem (starpības starp ieņēmumiem un izdevumiem). Ienākumiem līdz 20 004 eiro – 20%, no 20 004–55 000 eiro būs 23%, virs 55 000 eiro – 31,4%.

► 7. lpp.

2. tabula

Alga	ANG	VSAOI DŅ	NM	Ar IIN apliek	IIN	Uz rokas	VSAOI DD
440	ir	440*0,11= <u>48,40</u>	200	440-48,4-200=191,6	191,6*0,2= <u>38,32</u>	440-48,4-38,32= <u>353,3</u>	440*0,2409= <u>105,97</u>
440	nav	440*0,11= <u>48,40</u>	Nav	440	440*0,23-(48,4-48,4*0,20)= <u>91,52</u>	440-48,4-91,52= <u>300,08</u>	440*0,2409= <u>105,97</u>
700	ir	700*0,11= <u>77</u>	102,15 Prognozēts ¹	700-77-102,15=520,85	520,85*0,2= <u>104,17</u>	700-77-104,17= <u>518,83</u>	700*0,2409= <u>168,63</u>
2000	ir	2000*0,11= <u>220</u>	Nepiemēro	1667-220=1447 2000-1667=333	1447*0,2= <u>289,4</u> 333*0,23= <u>76,59</u>	2000-220-289,4-76,59= <u>1414,01</u>	2000*0,2409= <u>481,8</u>

1 – Nosaka VID pēc īpašas formulas un paziņo EDS 1. janvārī un 1. augustā.

AUGKOPIĒBA

HUMUSVIELU LIETOŠANA LATVIJĀ IR AKTUĀLA

Augsnes auglība ir tieši atkarīga no humusvielu saturā, – visauglīgākās augsnes stepju melnzemju zonās satur 10% humusvielu, kamēr Latvijas augsnēs to saturs ir tikai 1,5–2%. Tāpēc humusvielu lietošana Latvijas zemkopībā ir aktuāla.

Humusvielas – humīnskābes un fulvoskābes – rodas organisko atlieku sadalīšanās jeb humifikācijas procesā. Tieši pateicoties humifikācijas procesiem, uz sauszemes ir iespējama dzīvība, jo humusvielas atrodas augu barības ķēdes pamatā.

Bioloģiski aktīvi humusvielu produkti lauksaimniecībā

Pēdējā laikā Eiropā un arī Latvijā gan dārzkopju, gan profesionālu lauksaimnieku vidū aizvien populārāki kļūst humusvielu produkti. Lielāko daļu no tiem šobrīd importē un lauksaimniekiem piedāvā ar ārvalstu ražotājiem saistītas kompānijas. Vairumā gadījumu šie produkti tiek ražoti no minerāla leonardīta (brūnoglēm). Tajā pašā laikā maz uzmanības tiek pievērsts Latvijā ražotiem humusvielu produktiem, kurus iegūst no vietējām izejvielām – kūdras un sapropeļa.

Ar zinātniskiem pētījumiem šajā jomā jau kopš 2009. gada nodarbojas Latvijas Humusvielu institūts (LHVI). Pētījumu rezultātā ir izstrādāti un ieviesti ražošanā vairāki augstas kvalitātes produkti ar zīmolu “GreenOK”, kas sevi pierādījuši profesionālajā lauksaimniecībā.

Ar ko atšķiras Latvijas humusvielu produkti no līdzīgiem ārvalstu ražojumiem? Pirmkārt, ar humusvielu struktūru. Humusvielas (humīnskābes, fulvoskābes un to sāļi) ir lielmolekulāras vielas, kuru bioloģiskā aktivitāte ir atkarīga no iegūšanas metodes un izejvielām. Šobrīd pastāv pieņēmums (kas apstiprinājies arī oficiālos lauka izmēģinājumos), ka kūdras vai sapropeļa humusvielu molekulas aktīvāk iesaistās bioloģiskajā apritē nekā molekulas no leonardīta vai vermikomposta (slietu komposta). Tāpēc produkti no kūdras un sapropeļa būtu ekonomiski daudz izdevīgāki lauksaimniecībā. Pētījumos, kas veikti Latvijas Zemkopības zinātniskajā institūtā, ir pierādīts, ka ļoti labu efektu – ražīguma pieaugumu līdz pat 25% – var panākt, lietojot ne vairāk kā 300–500 ml humusvielu koncentrāta uz 1 ha sējumu. Šos produktus iesaka lietot profesionālajos miglotajos kopā ar citiem foliārijiem mēslojumiem vai pesticīdiem, tāpēc nav vajadzīgi papildu izdevumi lauka apstrādē.

Humusvielas kalpo kā augsnē mītošo mikroorganismu darbības aktivatori. Līdz ar to tiek paātrināti organisko atlieku sadalīšanās procesi, uzlabojas slāpekli un fosforu fiksējošo baktēriju darbība augsnē. Šie ir ļoti svarīgi faktori, kurus var izmantot Latvijas augšņu organiskā sastāva uzlabošanai un minerālmēsļu patēriņa samazināšanai (vēl viens ekonomisks ieguvums lauksaimniekiem).

Humusvielu pielietojums ir ļoti daudzveidīgs. Tās var lietot kā foliāros organiskos mēslojumus, augsnes aktivatorus, organisko atlieku sadalītājus (ražas atliekām uz lauka, kūtsmēsliem, sausajām tualetēm, pārtikas u. c. organiskajām atliekām). Pasaules prakse ir pierādījusi, ka humīnskābes

sāļi ar labām sekmēm var tikt lietoti kā dzīvnieku pārtikas piedevas vai sastāvdaļas, uzlabojot zarnu trakta mikrofloru, kas savukārt uzlabo lauksaimniecības dzīvnieku veselību un imūnsistēmu.

Augšanas hormonu izmantošana

Latvijas Humusvielu institūts ir veicis pētījumus arī citā virzienā, izstrādājot jaunu produktu, kas sevī ietver dabisku augšanas fitohormonu maisījumu. Latvijā šis produkts pazīstams ar nosaukumu “Green Cytokinin”. Tā pētījumi veikti Zemkopības zinātniskajā institūtā Latvijā, kā arī Stūlginska universitātē Lietuvā. Visi pētījumi ir parādījuši pārsteidzošus rezultātus tādām lauka kultūrām kā ziemas kvieši, rapsis, ganību airene, zirņi, lauka pupas, šampinjoni u. c. Pašlaik pētījumi turpinās, taču jau ir pierādīts, ka, pareizi šo produktu lietojot, iespējams sasniegt vairākus efektus. Pirmkārt, ražīguma pieaugumu līdz pat 40%. Otrkārt, spēcīgas sakņu sistēmas attīstību, kas palīdz ziemas sējumiem (rapsim un kviešiem) labāk pārziemot ekstrēmos apstākļos. Treškārt, spēcīgu stublāja un sānzaru attīstību, kas nodrošina, piemēram, ziemas kviešu sējumus pret veldrēšanos.

Latvijas Humusvielu institūta izstrādātos humusvielu un fitohormonu preparātus jau četrus gadus sekmīgi pielieto lauksaimnieki Lietuvā un Ganā (Āfrikā), kamēr Latvijas lauksaimnieki pagaidām lielākoties sadarbojas ar lielo Eiropas kompāniju lobētājiem pārstāvjiem. **■**

Oļegs Kukainis, Latvijas Humusvielu ražotāju un patērētāju asociācijas prezidents, Starptautiskās humusvielu biedrības biedrs

**“LAUKU LAPU”
IESPĒJAMS ARĪ ABONĒT**

Ja vēlaties “Lauku Lapu” saņemt mājās vai birojā, izdevumu iespējams abonēt tikai par piegādes cenu gan pasta nodaļās, gan “Latvijas Pasta” interneta mājaslapā: <https://abone.pasts.lv/lv/katalogs/>. Abonēšanas indekss – 1163.

LAUKU ATTĪSTĪBA

DĀRZĀ, VIRTUVĒ UN TIRGŪ KOPĀ JAUTRĀK!

Ar izstādi “Mana dārza veltes” un svētku pasākumu selekcionāra Pētera Upiša muzejā noslēdzās Borisa un Ināras Teterovu fonda labdarības programmas “Pats savam saimes galdam” projekts “Dobelē un Aucē – dārzā, virtuvē un tirgū kopā jautrāk!”

Projektu īstenoja selekcionāra Pētera Upiša biedrība sadarbībā ar Dārzkopības institūtu un LLKC Dobeles nodaļu. Gandrīz visa aizvadītā gada garumā notika dažādas aktivitātes, lai 12 jaunām, aktīvām un rosīgām Auces novada ģimenēm (22

pieaugušajiem un 25 bērniem) būtu iespēja izaudzēt dārzeņus un sagatavot krājumus ziemai, kā arī apgūt

Meistarklašu vadītāja Inga Eglīte

◀ 3. lpp.

Tiesa, viņos ir milzīga neticība, ka kaut kas mainīsies, ka tiks uzklausi, bet mēs redzam interesi. Mums jāvienojas par kopīgiem mērķiem!

Nākamais – darbs pie lauksaimniecības emisijām. Līdz 2020. gadam mums zemniekiem jāpalīdz saprast, kas notiek katrā konkrētā saimniecībā ar izmešiem, un kā to apjomu ietekmēs, piemēram, jaunas fermas uzcelšana, ganāmpulka palielināšana, kaltes uzcelšana un meža iestādīšana. Katram lauku saimniekam ir jāzina, ar kādām darbībām viņš emisijas mazina, ar kādām – palielina. Vienlaikus mēs nedrīkstam pieļaut, ka uz emisiju rēķina tiek samazināta lauksaimnieciskā ražošana.

Trešā lieta – lauku uzņēmējdarbības attīstība inkubatora veidošana LLKC sistēmā. Es nerunāju tikai par maziem un jau-

zināšanas par dārzā izaudzētā pielietošanu ikdienas maltīšu pagatavošanai.

Iekopti 12 mazdārziņi

Pavasārī ģimenēm tika nogādātas sēklas, stādi un dārzkopības instrumenti. Divpadsmit mazdārziņu kopplatība – 1,44 ha. Tika iestādīti 15 augļu koki, 55 ogu krūmi un 500 zemeņu stādi, kā arī iesētas un iestādītas dārzeņu kultūras.

Pirmā kopīgā tikšanās notika aprīlī Dārzkopības institūtā, kur ģimenes savstarpēji iepazinās, satikās ar projekta vadību. Pirms sējas darbiem ģimeņu mazdārziņus apsekoja Dārzkopības institūta konsultants Imants Missa, lai novērtētu situāciju dārzos un sniegtu padomus. Konsultācijas dārzkopībā tika sniegtas visas sezonas garumā. To veic gan Dārzkopības institūta, gan LLKC Dobeles nodaļas konsultanti.

Notikušas meistarklases

Rudenī, kad raža bija nobriedusi, notika divas meistarklases mājražotājas Ingas Eglītes vadībā. Pirmajā tika apgūtas praktiskas zināšanas konditorejā, – tika cep-

tas picmaizītes, smilšu mīklas groziņi, riekstiņi un gaisīgās Pavlovas kūkas. Otrajā meistarklasē projekta dalībnieces no savā dārzā izaudzētās ražas gatavoja konservus. Tapa divas jaunas konservu receptes, kuras nodēvēja par Ināras un Borisa salātiem.

Projekta noslēguma pasākumā novembrī selekcionāra Pētera Upiša muzejā bija ieradušies projekta dalībnieki, konsultanti, projekta atbalstītāji un intereenti, kuri ne tikai svinēja projekta noslēgumu, bet arī papildināja zināšanas.

Kopējā raža – iespaidīga

Projekta rezultātā 12 ģimenes iekopušas savus mazdārziņus, trim no tām dārziņš šogad bija pirmo reizi. Kopā iegūtā raža ir: 1,5 t kartupeļu, 230 kg gurķu, 178 kg galda biešu, 173 kg burkānu, 166 kg sīpolu, 110 kg tomātu, kā arī daudz citu kultūru un zaļumu. Ziemas krājumiem sagatavoti 411,4 litri dārzeņu konservu un 142,5 litri ievārijumu.

Aptaujājot projektā iesaistītos dalībniekus, secināts, ka vislielākais ieguvums no projekta ir meistarklases, salātu receptes, zināšanas, kas iegūtas no konsultantiem, jaunas zināšanas par augļu koku, krūmu kopšanu, konsultācijas zemes ielabošanā. Uzzināts daudz par dārza kopšanu, ir šogad pašiem savi dārzeņi un nav jāpērk veikalā, agro kartupeļu sēkla izauga sev un atlika vēl pārdošanai, stādi, sēklas (pietiks vēl nākamajam gadam), dārzkopības instrumenti, zemeņu

augkopības un lopkopības konsultantiem Latvijas reģionos. Aizvadītā rudens laikapstākļi radījis sarežģījumus gan graudu audzētājiem, gan lopkopjiem, kam jau tagad jāpievērš liela uzmanība lopbarības kvalitātei, jo tā var būt sliktas kvalitātes, ietekmējot galaprodukcijas iznākumu. Te varam nākt talkā ar padomiem un ieteikumiem, lai palīdzētu saimniekiem izvairīties no ekonomiskiem zaudējumiem.

Nopietns darbs būs grāmatvežiem, jo spēkā stājies liels izmaiņu skaits nodokļu likumos. Būs ļoti daudz darba, lai palīdzētu saimniecībām pielāgoties izmaiņām. Gads būs darbīgs, un paies tikpat ātri kā iepriekšējais.

Lai mums kopā izdodas veidot mūsu Latvijas laukus stiprus un plaukstošus!

Lai mums kopā izdodas veidot mūsu Latvijas laukus stiprus un plaukstošus!

Lai mums kopā izdodas veidot mūsu Latvijas laukus stiprus un plaukstošus!

Lai mums kopā izdodas veidot mūsu Latvijas laukus stiprus un plaukstošus!

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

Top Pavlovas kūkas

Borisa un Ināras salāti ziemai

stādi – noderēs stādījumu paplašināšanai un biznesa uzsākšanai un, kas būtiski, ka tika pievērsta uzmanība ģimenei un vēl sniegts atbalsts.

Paldies visiem projekta “Dobelē un Aucē – dārzā, virtuvē un tirgū kopā jautrāk!” finansētājiem un atbalstītājiem!

Programma ilgs divus gadus

Borisa un Ināras Teterevu fonda jaunās programmas “Pats savam saimes galdam” ietvaros 2017. gadā 436 ģimenes 21 novadā guva iespēju pašu rokām veikt zemkopības darbus pārtikas sagādāšanai savam saimes galdam. Darbos iesaistījās 1581 cilvēks, viņu vidū 778 bērni. Programmas ietvaros viena ģimene šogad saimniekoja vidēji 400 kvadrātmetros zemes. Visbiežāk ģimenes izvēlējās audzēt kartupeļus, burkānus, tomātus, sīpolus, bietes un gurķus. Kopā 21 novadā šos dārzeņus ģimenes izaudzēja 86 000 kilogramu apjomā.

Šī programma turpināsies vēl divus gadus. Informācija pieejama: <http://www.teterevufonds.lv/musu-darbi/saimes-galdam/>.

Raimonda RIBIKAUSKA
LLKC Dobeles konsultāciju
biroja uzņēmējdarbības
konsultante, projekta vadītāja
e-pasts: raimonda.ribikauska@llkc.lv
tālr. 26316459

◀ 4. lpp.

Kā jau vienā no iepriekšējiem “Lauku Lapas” numuriem informējām, tiks ierobežoti izdevumi – tie nedrīkstēs pārsniegt 80% no kopējiem saimnieciskās darbības ieņēmumiem. Izņēmums ir jauniem uzņēmumiem pirmie divi gadi no visiem – tajā gadā, kad izbeidz saimniecisko darbību.

Izmaiņas skar arī pamatlīdzekļu uzskaiti. Būs jānodala pamatlīdzekļi, kas iegādāti līdz 2017. gada 31. decembrim (“vecie”) un pēc tam (“jaunie”), jo tiem atšķirsies uzskaitē. “Vecajiem” varēs izvēlēties vienu no divām metodēm – turpināt kā līdz šim ar dubulto nolietojuma likmi vai bez dubultās. Izvēlēto metodi mainīt nevarēs. Savukārt “jaunajiem” varēs izvēlēties vai nu regresīvo metodi (pēc procentiem) vai lineāro (pēc izmantošanas gadiem). Šajā gadījumā metodi varēs mainīt, bet ne biežāk kā reizi 10 gados. Un jaunums vēl ir tas, ka, sākot ar 2018. gadu, pie pamatlīdzekļiem varēs attiecināt, sākot ar vērtību 1000 eiro. Sīkāk par to lasiet likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 11.⁵ pantā un tā Pārejas noteikumu 128. punktā.

Attiecībā uz avansa maksājumiem, tos turpmāk VID aprēķinās automātiski, nodokļu maksātājs, ja nepieciešams, varēs iesniegt precizējumus.

Citi grozījumi likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

Ienākumam no kapitāla (tai skaitā dividendēm pielīdzināmajam ienākumam) likme būs 20%. Mainīta deklarācijas par ienākuma no kapitāla pieauguma iesniegšanas kārtība: ja ienākums ceturksnī līdz 1000 eiro – iesniedz līdz nākamā gada 15. janvārim; ja virs 1000 eiro – iesniedz par ceturksni līdz 15. datumam.

Dividendēm pielīdzināmajam ienākumam, kuru individuālais uzņēmums (arī zemnieka vai zvejnieka saimniecība), kas ir UIN maksātājs, izmaksā individuālā uzņēmuma (arī zemnieka vai zvejnieka saimniecības) īpašniekam, veicot iepriekšējo gadu nesadalītās peļņas (kura radīsies līdz 2017. gada 31. decembrim) sadali, 2018. un 2019. gadā piemēro

iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi 10 procentu apmērā (likuma Pārejas noteikumu 133. punkts). Līdzīgs atvieglojums attiecas uz dividendēm un nosacītajām dividendēm.

Daudziem zemnieku saimniecību īpašniekiem (UIN maksātājiem) ir radies jautājums, kas darāms ar tiem dividendēm pielīdzinātajiem ienākumiem, kas attiecas uz peļņu līdz 2012. gadam. Līdz šim šo peļņu varēja izņemt, to neapliekot ar nodokli. To noteica likuma Pārejas noteikumu 74. punkts. Likumā nekas vairāk nav pateikts, un saskaņā ar VID mutisku skaidrojumu, arī turpmāk peļņas līdz 2012. gadam izņemšana nav jāapliek ar nodokli. Tomēr, tā kā apstiprinājums ir tikai mutisks, vajadzētu rakstīt VID uzziņu, lai sniedz arī rakstisku apstiprinājumu, tad būs pavisam droši tā rīkoties.

Izmaiņas skar arī attaisnotos izdevumus, kas aktuāli būs, gatavojot 2018. gada ienākuma deklarāciju. Tad attaisnotie izdevumi par ārstniecību (ieskaitot zobārstniecību), izglītību un ziedojumiem nedrīkstēs pārsniegt 50% no apliekamā ienākuma, bet ne vairāk kā 600 eiro. Savukārt iemaksas privātajos pensiju fondos un dzīvības apdrošināšanas prēmiju maksājumi kopā nedrīkstēs pārsniegt 10% no apliekamā ienākuma, bet ne vairāk kā 4000 eiro gadā.

Ja gada deklarācijā veidosies IIN pārmaxsa, tad atpakaļ varēs dabūt tikai to, kas attiecas uz 20% nodokli.

Ar IIN apliekamajā summā neiekļauj 2013.–2023. gadā saņemtās summas, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.

No 2018. gada ar IIN 23% aplik arī laimestus (izņemot Simtgades loteriju) virs 3000 eiro/gadā.

Anda SKADIŅA,
LLKC Grāmatvedības un
finanšu nodaļas grāmatvedības
konsultante
e-pasts: anda.skadina@llkc.lv
tālr. 63050226

DĀRZKOPĪBA

MEŽA DĀRZI – UNIKĀLA EKOSISTĒMA

(Turpinājums,
sākumu skat. "Lauku Lapa"
2017. gada decembra numurā)

Programmas Erasmus ietvaros 2017. gada augusta beigās man bija lieliska iespēja iepazīties ar bioloģisko lauksaimniecību Norvēģijā, dodoties 600 km uz ziemeļiem no Oslo, uz Tingvolu starp Alesundu un Tronheimu.

Pavisam tuvu okeānam, pie paša fjorda, atrodas mazā Tingvolas pilsētiņa. Vietējie augkopības konsultanti mums radīja iespēju paviesoties vienā no pirmajiem meža dārzem Norvēģijā. To izveidojis no Dānijas ieceļojušais Benžamins Bro-Jorgensens, kurš kopā ar sievu Irju audzina divas meitiņas, un visi kopā veido savu sapni – vienu no pirmajiem meža dārzem šajā valstī. Tā kā man pašam ir cieša apņemšanās tādu dārzu izveidot savā saimniecībā Latvijā, bija liels piedzīvojums redzēt tikko stādītu dārzu, kuru vēl turpina veidot. Viens ir tādus dārzus skatīt bildēs, fotogrāfijās un videoklipos, bet pavisam kas cits – to skatīt klātienē.

Dārzā ierodamies vēlā pēcpusdienā. Jau iebraucot atpazīstu, ka ceļa abās pusēs ir meža dārza stādījumi 1,7 ha platībā (to uzzinājām vēlāk). Īsa iepazīšanās, un dodamies uz dārzu. Pārņem tāda dīvaina sajūta, jo sapnis ieraudzīt "dzīvu" meža dārzu, pirms esmu sācis savējo, papildījies ātrāk, nekā cerēts. Viss ir sācies 2014. gada vasarā ar pirmo augu stādīšanu. Dārza apskati sākam ar pašu tālāko stūri, kur lepni uz mums raugās Grieķijas valrieksts, kas, izrādās, izceļojis no Ukrainas uz Zviedriju un tad uz Norvēģiju. Tas ir "liciniekis" nu jau mūžībā aizgājušā Ukrainas valriekstu selekcionāra darba rezultātā. Te ir daudz dažādu sugu *Eleagni*, man gan pagaidām ir tikai viens. Saimnieks ar lepnumu rāda Azimīnu (*Asimina triloba*), kas nāk no Anonu dzimtas. Tur ir vēl daudz dažādu augu, kas dod gardus augļus, piemēram, čerimoja u. c. Augļi palieli, 200–300 g smagi, bet garša kā mango, banāns, melone kopā ņemti, un vēl vaniļas aromāts. Benžamins audzē siltumnīcā varen daudz stādu, kurus pēc tam sūta uz visu Eiropu. Ir ziņas, ka tie varētu augt arī Latvijā. Zinu, ka man ar laiku šī suga noteikti būs. Dārzā ir daudz lazdu, vispār meža dārzos liela uzmanība

Māris Narvils un Benžamins Bro-Jorgensens viņa izveidotajā meža dārzā

Ar šādu ierīci ir iestādīta lielāka daļa augu

ba tiek velvēta riekstaugiem. Dārzā ļoti labi tiek izmantotas reljefa priekšrocības, būtībā tā ir kalna dienvidu nogāze, tātad gaismas apstākļi ir labākie, kādi var būt tādās apstākļos. Koki un krūmi tiek grupēti rindās nevis, kā bieži permakultūras dizainā novērots, ka koki un krūmi tiek grupēti apļos. Taču stādījumam rindās arī nav ne vainas, ja tiek stādīts pa reljefa augstuma līnijām. Tie, kas ir sastapušies ar vecajiem meliorācijas plāniem, zina, kas tās ir. Tā tiek panākts ideāls koku un krūmu izvietojums reljefā. Parādās arī zināmi augi – aronijas, ērkšķogas, jāņogas. Ik pa laikam ir pa kādam smiltsērķšķim, jo tie palīdz augsnē piesaistīt slāpekli. Slāpekļa saistītājauģiem tiek pievērsta liela uzmanība.

Nonākam līdz lielai angāra tipa siltumnīcai, kurā gozējas daudz dažāda izmēra azimīnas stādu, bet pa malām labu ražu briedina ķirbji. Benžamins savā dārzā lielu uzmanību pievērš tieši daudzgadīgajiem lakstaugiem, no kuriem var iegūt dažādas ēdamas daļas. Liels ieguvums ir tas, ka Benžaminam rados ir austrumu augu zinātāji, tādēļ dārzā atrodami daudzi svešādi augi, kurus mums dod nogaršot. Starp tiem atrodas arī viena bambusa suga, kuras dzinumi pavasarī ir ēdami. Vēl viena atziņa ir par augiem, kas pavasarī ir ēdami, bet vēlāk – nē. Pie tiem pieder arī mums visiem zināmās hostas. Interesantākā atziņa ir par to, ka daudzas pie mums augošās ziemcietes ir ēdamas. Garšojam dienziendes ziedus, visādas citas lapas un lapiņas. Saimnieks, ēdot pats, iedrošina ēst arī mūs. Drosmīgi mēģinām to arī darīt.

Otrpus ceļam jau redzam, kā notiek cīņa ar daudzgadīgajām nezālēm, – tiek izmantota biodegradējoša melnā polietilēna plēve. Viss pārējais ir nomulcēts ar šķeldu. Sastādīts arī daudz zemeņu. Benžaminam īpaši patīk ēdamā kastāņa, kuras stādījumi stiepjas vairākās rindās, saimniekam par prieku, atrodam jau vienu aizmetušos augli, tikai trīs gadus vecam kociņam. Plaši pārstāvēti dažādi sīpolaugi, garšaugi un aromātiskie augi. Tie visi aizņems apakšējo augšanas telpu tikmēr, kamēr melnā plēve pamazām sadalīsies.

► 9. lpp.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

8. lpp.

Tā visa zemsedze zem pārējo stāvu augiem tiks nosepta. Interesanti, ka liānu augiem, piemēram, aktinīdijām, citronliānām par balstaugu kalpo apgriezta liepa. Nemanot ir aizritējušas vairāk nekā divas stundas, sāk pamazām krēsnot, laiks atvadīties. Ideju pilna galva, tikai uz priekšu – jau pašu Latvijā. Pazīstu vismaz četrus cilvēkus, kuriem ir interese izveidot ko līdzīgu arī Latvijā, turklāt ļoti atšķirīgās un dažādās vietās Kurzemē un Vidzemē.

Kāpēc tādiem dārzēm vajadzētu būt Latvijā?

● Viens no Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra darbības virzieniem ir palīdzēt attīstīties mazajām zemnieku un ģimenes saimniecībām. Tikai lauku daudzveidībā ir sagaidāma ilgspēja un nodarbinātības saglabāšanās lauku apvidū.

● Šādu dārzu attīstīšana un veidošana ir ļoti vēlama tieši mazajās saimniecībās. Tāds dārzs nodrošina nodarbinātību visai ģimenei praktiski visa gada garumā. Tas nozīmē, ka vienmērīgāk ir sadalāmi vajadzīgie resursi, nav tik izteikti periodi, kad pastiprināti nepieciešami apgrozāmie līdzekļi, līdz ar to arī vairāk naudas nav nepieciešams ne pavasarī, ne rudenī. Meža dārzā darbi un ražas vākšana ir daudz izlīdzinātāka un vienmērīgāka.

● Sugu daudzveidība nodrošina pozitīvu ietekmi uz apkārtnējo vidi, jo spēj piesaistīt daudzus derīgos organismus – zīdītājus, putnus, abiniekus, rāpuļus, en-

tomofāgus. Turklāt tas viss veidojas pa augšupejošu līkni, jo tradicionālā augļu dārzā, kur sugu ir maz, tas nav iespējams, jo, dārzam novecojot, traušlā sistēma tiek izjaukta. Meža dārzā sugu ir tik daudz, ka ekosistēma turpina attīstīties.

● Daudzveidīgais produkcijas iznākums dod iespēju ģimenei ne tikai nodrošināt pašiem sevi, draugus un radus, bet pārdot ļoti svaigu un daudzveidīgu augļu, ogu un riekstu produkciju nekā no tradicionālā dārzā. Sevišķi pievēršu uzmanību riekstaugu audzēšanai. Uzskatu, ka šīs vērtīgās sugas Latvijā ir atstātas novārtā un ir pelnījušas lielāku ievērību. Lielā lazdu dažādība, vēl dažādu sugu valrieksti un daudzas citas sugas spēj iedzīvoties arī Latvijas klimatiskajos apstākļos.

● Šāda tipa dārzos ir pavisam maza iespēja attīstīties kaitīgajiem organismiem, jo pastāv ļoti liela sugu daudzveidība, un ir liels derīgo organismu īpatsvars.

● Prasmīgi izvietojot dažādu sugu augus, var iegūt arī labas ražas, ir daudz plašāks sortiments, nekā mēs esam pieraduši. Par to noteikti priecāsies visi veģetārā dzīvesveida piekritēji, kā arī svaigēdāji.

● Liels ir ieguvums, ka daudzgadīgie

Eiropas ēdamai kastaņai jau aizmeties pirmais "kastanis"

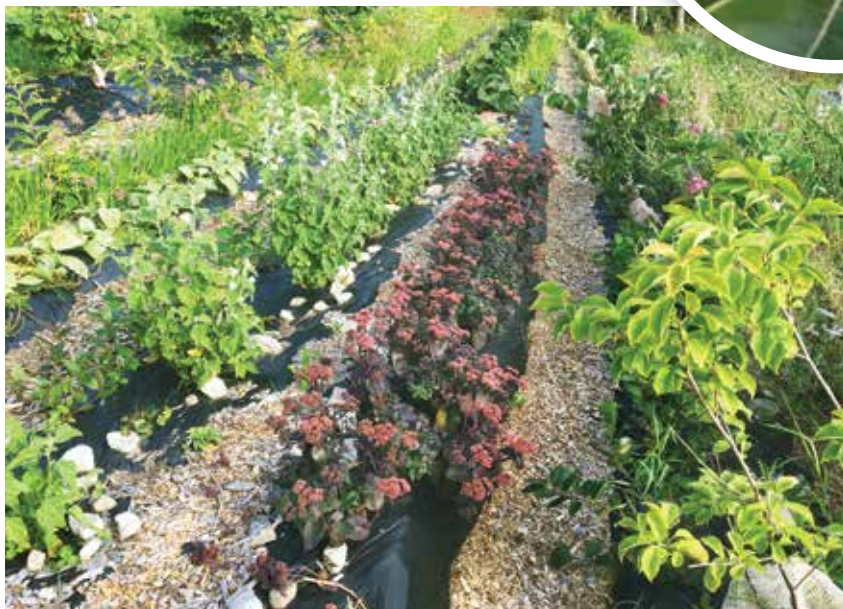

Foto: Māris Narvils

augi prasa mazāku kopšanu (ne tik regulāru), jo plaši tiek izmantota mulčēšanas iespēja, kas ļoti labi nodrošina augus ar barības vielām, tā pietuvojoties dabiskajam augu barošanās ciklam. Dabiskā mežā neviens augus ar minerālmēsliem nemēslo.

● No šādiem dārzēm nākusī augu produkcija dod iespējas attīstīties arī jauniem nišas pārstrādes produktiem.

● Mežu dārzu pastāvēšana palīdzēs Latvijā ienākt daudziem produktīviem augiem, kam pievērst uzmanību nav laika, un iespēju zinātniskajām institūcijām.

● Tas var radīt jaunu nišu arī stādudzētāvām, pavairojot šos augus.

● Tādu dārzu apskate var būt ne tikai interesants lauku tūrisma objekts, bet ar savu daudzveidību var sniegt interesantu piedāvājumu gardēžiem. Tas nozīmē jaunu potenciālu pavāriem, jaunas receptes visiem veselīga dzīvesveida piekritējiem.

● Dārzs var kalpot kā izpētes objekts – biologi, vides speciālistiem, botāniķiem, ornitologiem. Skolēniem un studentiem tā var būt vieta, kur praktiski apgūt daudzus mācību priekšmetus.

● Šādā dārzā pastāv reāla iespēja vēlākajos gados nodrošināties arī ar kurināmo, izmantojot ekonomiskās raķeškrāsnis.

Kā no sugu daudzveidības viedokļa izskatās iespējas Latvijā? Jāsaka, ka pārsteidzoši labas. Derīgo un uzturā lietojamo augļu koku, ogulāju, vītenaugu un riekstkoku saraksts ir patiešām iespaidīgs. Ir iespējams audzēt vairāk nekā 30 sugu augļu koku, ap 140 sugu ogulāju. Riekstu koku sugu saraksts ir apstājies pie 36 sugām. Tagad vien jau būtu izmantojamas vairāk nekā 200 sugas, neskaitot jau izveidotās šķirnes. Būtībā šis saraksts nemitīgi mainās, un atrodas arvien jauni uzturā lietojamie augi. Tāds ir saraksts, bet pie daudzgadīgajiem lakstaugiem nav ietverti ne ārstniecības augi, ne garšaugi. ■

Māris NARVILS,
LLKC Augkopības nodaļas vecākais speciālists dārzkopībā
e-pasts: maris.narvils@llkc.lv
tālrs. 29609943

Meža dārzā ir liela augu sugu daudzveidība, un viss ir nomulčēts

AUGĻKOPĪBA

“PIESAULE” AUDZĒ LIELOGU DZĒRVENES

Zemnieku saimniecībā “Piesaule” pirmie lielogu dzērveņu stādījumi tika ierīkoti 1994. gadā, tikai 0,12 ha platībā, Sārāju purvā Valdemārpils lauku teritorijā. Pakāpeniski stādījumi palielināti no pašu iegūtā un pirktā stādāmā materiāla, un pēc vairāk nekā divdesmit gadu ilgās darbošanās pašreiz dzērvenāju platība sasniedz 15 ha.

Izmēģinātas vairākas lielogu dzērveņu šķirnes, un šobrīd laukos sastopamas septiņas dažādas. Visvairāk stādījumu ir ar ‘Steven’, ‘Pilgrim’ un ‘Bergman’ šķirnēm. Ražojošie stādījumi vairumā hektāru ir nodrošināti ar ūdens smidzināšanas sistēmu pretsalnu aizsardzībai. Dabiskā veidā dzērveņu audzēšana izvērtusies par daļēji izstrādātā purva rekultivēšanas metodi.

Latvijas dzērveņu audzētājiem 2016. gads bija neražas gads, jo gadījās niknas salnas. Tikai trijās dzērveņu saimniecībās izturēja tehnikas un laistīšanas nodrošinājums. Savukārt 2017. gads aizvadīts ar viduvēju ražu. Ogu aizmešanos un attīstību ietekmēja saules trūkums un arī sausums vasaras mēnešos Kurzemes pusē.

Saimnieko Brālišu ģimene

Šobrīd saimniecībā notiek paaudžu maiņa. Brālišu ģimenē ir trīs paaudzes, un pašreizējais īpašnieks Viesturs Brālītis lēnām pārformē dzērveņu audzi vidējai paaudzei – dēlam Dailim Brālītim, kurš saimniecībā ir izgudrotājs un konstruktors, 24 gadus nepārtraukti savu laiku un spēkus veltījis saimniecībai. Daiļa darbs ir pamatu pamats saimniecības attīstībai. Sezonas laikā viņš sagatavo laukus jaunu stādījumu ierīkošanai, kopj esošos stādījumus, vāc ražu. Ziemā remontē esošo tehniku un rada jaunus dzērveņu novākšanas kombainus un citas tehniskas vienības, kas nav nopērkamas gatavas, bet ir nepieciešamas dzērveņu audzēšanas, novākšanas un pirmapstrādes procesā. Dailis ir guvis gan kolēģu, gan Talsu novada domes atzinību par sasniegumiem, īstenojot jauninājumus dzērveņu nozares attīstībā. Sieva Zanda savukārt ir Daiļa uzticīga atbalstītāja un palīdz jebkurā jautājumā, kas jārisina saimniecībā un ģimenē. Saimnieki nākotnē vēlētos redzēt

Foto: no ģimenes personīgā arhīva

LIELOGU DZĒRVENES satur vērtīgas fizioloģiski aktīvās vielas – benzoscābi, salicilskābi, fenolus – antioksidantus, bioflavonoīdus – rūgtvielas, kas normalizē holesterīna līmeni. Dzērvenēs ir pektīnvielas, kas saista un izvada no organisma smagos metālus. Lielogu dzērvenes ierindojušās nozīmīgāko funkcionālās pārtikas produktu sarakstā pasaulē, tādēļ iesakām lietot ikvienam, it īpaši šajā, vīrusu periodā.

saimniecības izaugsmi par mūsdienīgu uzņēmumu, kurā iesaistītos arī jaunākā paaudze. Pašreiz dēli Salvis un Edgars strādā augsti attīstītu tehnoloģiju uzņēmumos, bet meita Aiva vēl ir skolniece.

Pats iepriecinošākais ir tas, ka divdesmit gadu laikā kopš pirmajām ražām Sārāju purvā z/s “Piesaule” ir spējusi izdzīvot. Sākumā tā bija piemājas saimniecība, kur strādāts pēc algotā darba, bet pakāpeniski veidojusies par uzņēmumu, kas ir pierādījis, ka spēj kopt un novākt dzērvenes lielākās platībās – gan finansiāli izdevīgi, gan bez ķīmikālijām.

Līdz šim, lai ražu realizētu, nav bijis nepārvaramu grūtību. Lielākais izaicinājums pirms 12 gadiem bijis saldēšanas un glabāšanas vietas trūkums, jo tad audzētājs nonāk pie izvēles – vai realizēt ogas zemāk par pašizmaksu,

Kuplā Brālišu saime

lai tikai nebūtu jāredz, kā tava darba augļi aiziet bojā, vai pirkt glabāšanas pakalpojumu, kas tajā laikā bija dārgi. Šis nervu drudzis bijis daudz nepatīkamāks pat par smago fizisko darbu purvā – aukstumā un slapjumā.

Bioloģiskā saimniekošana

Kopš pašiem pirmsākumiem saimniecība ievēro vides prasības, ka purvā ķīmikāliju lietošana nav atļauta, un ar prieku saimniekojuši zaļi. 2017. gadā uzsākta bioloģiskās audzēšanas sertifikācija, kas noteikti palīdzēs pārdot savu ražu stabilāk un piesaistīs bioloģisko produktu pārstrādātājus. Sertificēt dzērveņu audzētavu kā bioloģisku saimniecību līdz šim kavēja tas, ka saimniecībā nebija līdera, kas vēlētos savu laiku veltīt birokrātiskajai šī saimniekošanas veida pusei. LLKC organizētais apmācību kurss “Uz tirgu vērsta bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošana” bija iespēja tuvu mājām gūt atbildes uz visiem teorētiskajiem un lielu daļu praktiskajiem jautājumiem, lai spertu izlēmīgu soli.

ASV uzzinātais

Latvijas Dzērveņu audzētāju asociācija ar Zemkopības ministrijas atbalstu 2000. gadā devās pieredzes braucienā uz ASV. Z/s “Piesaule” saimnieki pārliecinājās, ka lielogu dzērvene ir tā ogu kultūra, kuru pat ļoti sekmīgi varētu audzēt arī Latvijā. Te tajā laikā vēl nenotika komerciāla lielogu dzērveņu audzēšana, jo nebija pieredzes un piemērotas agrotehnikas.

► 11. lpp.

◀ 10. lpp.

No Amerikas tika atvests 150 gadus vecs ogu šķirotājs un iegādāts arī stādāmais materiāls lielākā apjomā. Latvijā šis ogu šķirotājs tika "saklonēts" un savas cerības attaisno vēl šobrīd. Gūtā pieredze ASV bija liels ieguvums, jo bija iespēja satikties ar atvērtu un draudzīgu audzētāju, kas ir retums. Vai tiešām mūsos saskata konkurentus? Iespējams. Bet diemžēl purvi, kas būtu piemēroti dzērveņu audzēšanai, ir izīrēti uz ilgiem gadu desmitiem ārzemju kūdras izstrādātāju uzņēmumiem. Tikmēr amerikāņi zina, ka šī lauksaimniecības nozare ienesīguma ziņā starp visām kultūrām ir otrajā vietā pasaulē. Protams, pēc zināmām investīcijām.

Dižbrūkleņu dzimtā vieta ir Amerika, un arī šobrīd tās tur tiek audzētas lielās platībās. Ar zinātnieku palīdzību ir radītas šķirnes, kuru ražība ir 50–60 t/ha. ASV mārketinga speciālisti atrod realizācijas iespējas pat tādās valstīs, kur dzērvenes un brūklenes nekad nav bijušas pazīstamas – Ķīna, Japāna, Austrālija u. c. Tāpēc arī Latvijas ogu pārstrādātājiem ir iespēja iekļūt šajos tirgos. Audzētāji ar katru gadu sastopas ar lielāku un lielāku pieprasījumu, bet tā kā stādījumu platības ir salīdzinoši mazas, pārstrādāji spiesti pirkt ASV audzētās ogas. Arī cenas ir atšķirīgas apjoma dēļ. Ogas Eiropā un Latvijā ievēd no ASV, Kanādas. Latvijā ir vairāki pārstrādes uzņēmumi, kuriem nepieciešamas 70–80 tonnas labas kvalitātes dzērveņu gadā. Tie apzināti strādā ar klientiem ASV, Japānā un citur, kuri pieprasa Latvijā audzētas ogas.

Kooperācijas pieredze

Deviņdesmito gadu vidū tika nodibināta Dzērveņu audzētāju asociācija, kura sākumā piesaistīja ap simts intereentu. Tajā laikā lielākajai daļai biedru

dzērvenes vispār pat nebija iestādītas. Bija interesenti, kas brauca uz Botānisko dārzu un izmēģinājuma lauku Kalnciemā, kur arī tika iegādāts stādāmais materiāls. Pēc pāris gadiem padzīvēti cilvēkiem jau bija sastādītas dobītes, un viņi cits pie brauca apgūt pieredzi. Vēl pēc pieciem gadiem ap 12 audzētājiem bija vismaz pushektārs ar dzērvenēm. 2004. gadā dzērveņu audzētāji nodibināja LPKS "Ziemeļoga" ar mērķi apvienoties ražojošajām saimniecībām un nodrošināt kopīgus pasūtījumus. Kooperatīvā darbības sākuma septiņi audzētāji, šobrīd ir 14 biedri. Kopš dibināšanas brīža līdz šim laikam Zanda Brālīte ir valdes priekšsēdētāja. Īstenoti divi lieli projekti. Viens ir saldētavas celtniecība kopīgi ar bijušo "Pure Food". Otrs ir dzērveņu popularizēšanas projekts, kura laikā bija daudz reklāmas žurnālos, radio, televīzijā. Radās daudz sekotāju, kas nozīmē, ka audzētāji tika ievēroti. Labākais, kas šajā projektā patika Zandai, bija daudzās tikšanās pasākumos skolās, kuros ar dzērvenēm bērnu iepazīstināja atraktīvs radio dīdžejs. Patērētāju skaits aug nepārtraukti. Audzētāju skaits gan nepalielinās, jo potenciālajiem dzērveņu audzētājiem ir jāpiedalās valsts rīkotajās izsolēs par īres tiesībām. Latvijā kūdras purvos pamatā saimnieko ārzemju kūdras izstrādātāju uzņēmumi. Privāto kūdras purvu ir ļoti maz. Izstrādāti kūdras purvi nebūs pilnvērtīgi dzērveņu nozares attīstībai. Sarkana zelta drudzis Latvijai, iespējams, iesecen.

Pēdējos desmit gados izveidojušās tikai četras jaunas dzērveņu saimniecības. Lielākais realizētais pasūtījums kooperatīvam vienam piegādātājam bijis apmēram 70 tonnas lielo ogu dzērveņu!

Pagājušā gada aprīlī z/s "Piesaule" iesaistījās vēl vienā kooperatīvā, proti, tā ir viens no LPKS "Talsu novada

garša" dibinātājiem. Šis kooperatīvs, kura mērķis ir apvienot Talsu novada mazos ražotājus un mājražotājus, ir iedvesmojis z/s "Piesaule" pievērsties arī mājražošanai un sagatavot degustācijas produktus. Ražas laikā saimniecībā iegriežas tūristi, kuriem tiks parādīti mājās viegli pagatavojami, veselīgi un gardi produkti no lielo ogu dzērvenēm.

Izaudzēt, novākt, pārdot un aizmirst!

Brālīšu ģimene sākumā vēroja un analizēja savas saimniecības un kolēģu darbību, lai atrastu piemērotāko attīstības modeli. Sākumā visi ceļi it kā ir vaļā, un tā ir liela spriedze izvēlēties savējo, jo iespēju ir daudz, bet resursi – ierobežoti. Saimniecība ir izmēģinājusi dažādus ogu realizācijas veidus – gan tirgot tirgū, gan gatavot pārstrādes produktus, gan pirkt pārstrādes pakalpojumus. Lai saimniecība varētu izdzīvot, ir vajadzīgs zināms ienākumu apjoms, un izdevumi to nedrīkst pārsniegt. Saimnieki vienmēr atceras, ka katrai darbībai pretī ir izmaksas. Piemēram, braucot uz tirgu, tu neesi sezonas laikā darbā saimniecībā, tāpat ir degvielas izmaksas, taču nav garantijas, cik varēsi pārdot. Saimniecība nonāca pie sava ceļa, kura moto izteica Dailis: "Es tagad gribu izaudzēt, novākt, pārdot un aizmirst, lai būtu kāda atelpa". Lai to varētu izpildīt, vajadzēja ieguldīt resursus stādīšanā, paplašinot platības, un risināt, kā efektīvi novākt ražu. Šobrīd saimniecībā novāktās ogas 99,9% tiek pārdotas vairumtirdzniecībā, un šos 99,9% no 15 ha audzes arī novāc kombains. Cilvēki lasa sev tikai tur, kur kombains netiek klāt. Kredītaistību saimniecībā nav. Vienmēr ir dzīvojoši taupīgi, jo galvenais, kad sākas ražas sezona, lai būtu līdzekļi un resursi ražas novākšanas uzsākšanai. Tas noteikti ir tādēļ, ka Brālīšu ģimenes cilvēki vienmēr turējušies pie principa – nepalikt nevienam parādā ne santīma! Spilgti palicis atmiņā vecākā kolēģa A. Špata teiciens – jācenšas būt pašpietiekamam. Respektīvi, tu nevari tērēt vairāk nekā nopelni. Ja arī aizņemies, tad tikai tik, cik īsā laikā vari atdot! ■

Dzērvenes tiek novāktas ar kombainu

Katrina KLIMOVSKA,
LLKC Talsu nodaļas
uzņēmējdarbības konsultante
e-pasts:
katrina.klimovska@llkc.lv
tālr. 27511117

MEŽSAIMNIECĪBA

Ar veģetācijas sezonas beigām dzīve mežā neapstājas. Meža dzīvnieki turpina baroties, lai pārdzīvotu šo grūto gadalaiku. Tieši jaunu kociņu skujas ziemas sezonā sniedz dzīvniekiem nepieciešamās barības vielas un vitamīnus, bet meža īpašniekam kļūst aktuāls jaunaudzū aizsardzības jautājums.

Īsts mežsaimnieks ziemā savu jaunaudzi novārtā neatstās, it īpaši zinot, ka vienas ziemas laikā tā pilnībā var tikt nopostīta. Viena no nopietnākajām problēmām ir liels stirnu, briežu un aļņu blīvums teritorijā. Visbiežāk tiek postītas priežu, apšu, cieto lapu koku un egļu jaunaudzes, bet vietās ar lielu pārnadžu skaitu – arī bērza jaunaudzes.

Kociņu apstrāde

Vienkāršākais un efektīvākais aizsardzības veids ir kociņu apstrāde ar kādu no repelentiem. Galotnes, stumbri un sānu zari tiek apstrādāti ar sekojošiem augu aizsardzības līdzekļiem:

- “Plantskydd” sastāvā ir dzīvnieku asinis, kālab pārnadži sajūt plēsoņas klātbūtni un jaunaudzei netuvojas;
- “Cervacol ekstra” sastāvā ir kvarca smiltis, kas sajauktas ar līmi, un dzīvniekam rada nepatīkamu garšu – smiltis klātbūtni mutē, tādējādi dzīvnieks neturpina postīt jaunaudzi;
- “WAM ekstra” sastāvā arī ir kvarca smiltis, kas izslēdz iespēju, ka zvērs pierod pie produkta;
- “Trico” sastāvā ir aitu tauki, kas darbojas kā atbaidīšanas līdzeklis,

balstoties uz izmantotajām smaržvielām un garšas piedevām.

Taču svarīgi atcerēties, ka repelentus lieto **tikai sausā laikā, kad gaisa temperatūra ir virs 0 °C**, jo:

- līdzekļiem ir nepieciešams nožūt, pirms sācies lietus;
- nepieciešama pozitīva gaisa temperatūra, lai viela, ar ko apstrādā kociņus, aukstumā nesastingstu, un būtu iespējams aizsardzības līdzekli uzklāt.

Lietainie laika apstākļi rudenī un sals ziemā ievieš savas korekcijas, liekot meklēt alternatīvus veidus jaunaudzū aizsardzībai.

Var noderēt aitas vilna

Jaunu kociņu aizsardzībai var izmantot nemazgātu aitas vilnu, uztinot uz galotnēm. To var darīt arī ziemā neatkarīgi no laika apstākļiem, jo vislielākie postījumi parasti tiek nodarīti no janvāra līdz marta beigām. Vilna atbaida dzīvniekus no jaunajiem kociņiem gan ar smaku, gan ar garšu. Specifiskā smaka, kas piemīt nemazgātai aitas vilnai (kūts un sviedru), atbaida dzīvniekus no jaunaudzēm.

Salīdzinājumā ar citām metodēm aitas vilnas šķipsnu uztīšana koku galotnēs un sānu zaros ir darbietilpīgs process, taču tas veicams jebkuros laikapstākļos. Šo metodi var izmantot, lai aizsargātu jaunu kociņu galotnes līdz 1,5 m augstumam. Svarīgākais ir pasargāt tieši centrālā dzinuma galveno pumpuru, to nenotīnot pārāk stingri, lai netraucētu augšanu, vai pārāk vaļīgi, lai neaizpūš vējš.

Aizsardzībai izmantotā aitas vilna netiek apstrādāta, tāpēc dzīvnieku veselību tā neapdraud, ja vilna tomēr tiek norīta.

Medības un pielūzņojums

Medības ir efektīvs veids, kā regulēt pārnadžu blīvumu. Bet ne tikai dzīvnieku skaita samazināšana var palīdzēt. Tikpat svarīgi ir sadarboties ar vietējiem medniekiem, lai nepieļautu dzīvnieku piebarošanu un laizāmā sāls izvietošanu jaunaudzū tuvumā. Ierobežojumi piebarošanas vietu ierīkošanai ir noteikti MK noteikumos Nr. 1483 “Savvaļā dzīvojošo medijamo dzīvnieku piebarošanas noteikumi”, aizliedzot bez rakstiskas saskaņošanas ar zemes īpašnieku barotavas un sāls laizītavas ierīkot vietās, kas atrodas tuvāk par 100 m no priežu un egļu jaunaudzēm, kas nav sasniegušas 5 m augstumu, un apšu jaunaudzēm, kas nav sasniegušas 10 m augstumu.

Arī ar pareiziem mežsaimniecības paņēmieniem var daudz panākt jaunaudzū aizsardzībā. Ievērojamus bojājumus apšu jaunaudzēm var nodarīt brieži un aļņi, savainojot stumbrus, tādēļ veicami pasākumi iespējamā kaitējuma novēršanai, piemēram “pielūzņojuma” veidošana audzes kopšanas laikā, aizcērtot apsi krūšu augstumā un nolaužot, tā padarot jaunaudzi grūti caurejamu. ■

Jekaterina BLAUA,
MKPC Sēlijas nodaļas
mežsaimniecības konsultante
e-pasts: jekaterina.blaua@
mkpc.llkc.lv
tāl. 65122579

IZDOTA BROŠŪRA “MĀCIES GUDRI SAIMNIEKOT MEŽĀ”

Brošūra “Mācies gudri saimniekot mežā” lielākoties paredzēta meža īpašniekiem iesācējiem.

Brošūrā grafiskā, vienkārši uzskatāmā un saprotamā veidā skaidroti meža audzēšanas pamatprincipi. Brošūras tēmas ir: Mežs un meža uzbūve; Galvenās koku sugas; Galvenie mežaudzes parametri un Meža apsaimniekošanas cikls.

Brošūru izdevis LLKC Meža kon-

sultāciju pakalpojumu centrs ar Meža attīstības fonda atbalstu kā izdevuma “Lauku Lapa” pielikumu. Šogad izdota pielikuma pirmā daļa, nākamgad plānots izdot turpinājumu, kas kopā būs kā meža rokasgrāmata – uzskatāms un moderns mācību līdzeklis meža īpašniekiem.

Brošūru varēs saņemt kopā ar izdevumiem “Lauku Lapa” un “Čiekurs” LLKC un MKPC birojos, kā arī tā pieejama elektroniski interneta vietnēs: www.mkpc.llkc.lv, www.llkc.lv. ■

BRISELES GAITEŅOS

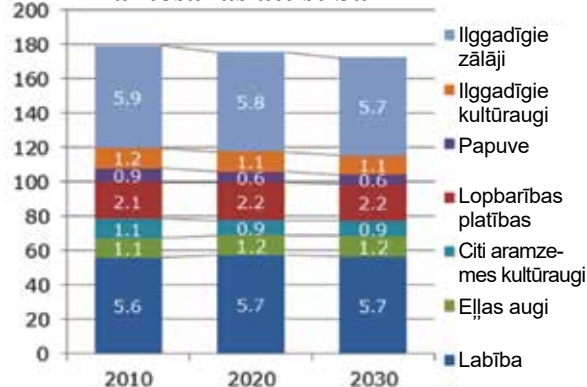
ES MAZINĀS LAUKSAIMNIECĪBAS ZEMES IZMANTOŠANA

Pieaugošās urbanizācijas dēļ lauksaimniecībā izmantojamās zemes apjoms līdz pat 2030. gadam ES turpinās samazināties, vienlaikus tas neapsturēs dažu lauku augu ražošanas pieaugumu šajā periodā.

Eiropas Komisijas decembra vidū publicotajā lauksaimniecības vidējā termiņa pārskatā norādīts, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība samazināsies no 176 milj. ha šobrīd līdz 172 milj. ha 2030. gadā, tajā skaitā aramzemes platības samazināsies no 106,5 milj. ha līdz 104 milj. ha. Pie vainas ir augošā urbanizācija un zemes izmantošana neluksaimnieciskām darbībām, kam šobrīd izmanto jau 78% ES zemes.

EK prognozē, ka ES labības ražošanas turpinās pieaugt no 301 milj. tonnu 2017. gadā līdz 341 milj. tonnu 2030.

Lauksaimniecības zemes izmantošanas attīstība

gadā, kas galvenokārt saistīts ar augošo pieprasījumu pēc lopbarības, jo īpaši – pēc kukurūzas. Paredzams, ka pieprasījums pēc ES graudaugiem līdz 2030. gadam palielināsies par 10% salīdzinājumā ar periodu no 2012.–2017. gadam. Pēc apjoma lielākā daļa ES saražoto graudaugu joprojām tiek izmantota lopbarībai, un paredzams, ka patēriņš augs vienlaikus ar paredzēto piena un gaļas ražošanas kāpumu. Vienlaikus EK prognozē, ka graudaugu cenas līdz 2030. gadam saglabāsies zemas. ■

PROGNOZĒ MĒRENU PIENA TIRGUS KĀPUMU

Piena ražošana pasaulē no 2017. līdz 2030. gadam pieaugs par vairāk nekā 1 miljardu tonnu, tādējādi ik gadu ražošanas apjomi augs par 16 milj. tonnu.

Šāds pieauguma temps ir tikpat mērens kā iepriekšējos 10 gados, secināts Eiropas Komisijas lauksaimniecības vidējā termiņa pārskatā, kas publicēts 2017. gada decembrī. EK paredz, ka ES valstis segs 30% no pasaules piena tirgus importa pieprasījuma un eksporta pieaugums būs par 400 tūkst. tonnām ik gadu. Savukārt ES iekšējā tirgus patēriņa pieaugums prognozēts par apmēram 900 000 tonnu piena gadā, ko izlietos galvenokārt siera un citu piena produktu, piemēram, piena desertu, piena pulveru, piena maisījuma zidaiņiem, proteīna un sūkalu koncentrāta ražošanai. EK paredz, ka ES turpinās samazināties šķidrā piena patēriņš, vienlaikus pieaugs piena produktu izmantošana kulinārijā – picu, gatavo maltīšu, mīklas izstrādājumu, kūku utt. gatavošanā. Vienlaikus EK prognozē bioloģiskā piena patēriņa kāpumu, jo jau šobrīd vērojams šādi ražota piena deficīts. ■

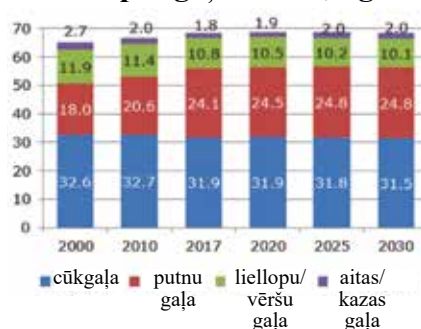
GAĻAS PATĒRIŅŠ PASAULĒ PIEAUGS

Līdz 2030. gadam gaļas patēriņš globāli pieaugs par 14%, galvenokārt palielinoties pieprasījumam pēc pārstrādātas, ne svaigas gaļas produktiem, prognozē EK.

Līdz ar globālā pieprasījuma kāpumu ES būs jāpalielina gaļas eksports no 4,35 milj. t 2017. gadā līdz 4,7 milj. t 2030. gadā. Neskatoties uz prognozēto globālo patēriņa pieaugumu, Eiropas gaļas patēriņš labākajā gadījumā paliks stabils – 2017. gadā patēriņš uz vienu iedzīvotāju bija vidēji 68,5 kg, bet 2030. gadā – 68,4 kg. Paredzams, ka svaigas gaļas patēriņš samazināsies, ko varētu kompensēt pārstrādātas gaļas izmantošana pārtikā. EK ziņojumā ir prognozēts, ka 90% no ES saražotās gaļas produkcijas līdz 2030. gadam turpinās izmantot ES patērētāji. Ražošanas apjomi palielināsies līdz aptuveni 47,5 milj. tonnu, no kurām 44,1 milj. t tiks patērēts Eiropas tirgū.

Neskatoties uz to, ka aitu un kazu

Gaļas patēriņš ES uz vienu cilvēku pēc gaļas veida, kg

gaļas patēriņš pēdējos gados pastāvīgi ir samazinājies, paredzams, ka līdz 2030. gadam ražošana un patēriņš nedaudz pieaugs. Produkcijas ražošanas apjomi sasniegs 997 000 tonnu 2030. gadā salīdzinājumā ar 957 000 tonnām 2017. gadā. Patēriņš Eiropā palielināsies līdz 1,16 milj. t 2030. gadā (patlaban 1,1 milj. t). Šāds pieaugums tiek skaidrots ar faktu, ka jēra un kazas gaļa ražošana kļūs ienesīgāka, turklāt daudzas ES valstis sniegs atbalstu šai nozarei. ■

IZMANTOTI 278 MILJARDI EIRO

No Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem Eiropas reālajā ekonomikā nonākuši jau 278 miljardi eiro, norādīts EK decembra vidū publicotajā ziņojumā.

Līdz 2017. gada oktobrim gandrīz puse no Eiropas strukturālo un investīciju (ESI) fondu budžeta 2014.–2020. gadam bija piesaistīti konkrētiem projektiem. Līdz 2016. gada beigām gandrīz 793 500 uzņēmumu bija saņēmuši fondu atbalstu, radot aptuveni 154 000 jaunas darbvietas. 7,8 miljoni cilvēku jau ir izmantojuši palīdzību darba meklējumos vai prasmju pilnveidošanā, un ir uzlabota 23,5 miljonu hektāru lauksaimniecības zemes bioloģiskā daudzveidība. Kopumā līdz 2016. gada beigām bija atlasīti 2 miljoni ES finansētu projektu, kas ir par 1 miljonu vairāk nekā iepriekšējā gadā. ■

Informāciju sagatavoja **Iveta Tomsoņa**, LLKC Apgāda vadītāja

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

KOOPERĀCIJA

“POCERI” – VEIKSMĪGAS KOOPERĀCIJAS PIEMĒRS AUGĻKOPIBĀ

Viesītes novada Saukas pagasta lauksaimniecības produkcijas ražošanas, pārstrādes un realizācijas kopdarbības sabiedrība “POCERI”.

- Uzņēmums dibināts 1993. gada 2. februārī.
- Valdes priekšsēdētājs Modris Lāčplēsis.
- Apsaimnieko 150 ha zemes.

“Poceros” viesojas Jēkabpils konsultāciju biroja rīkoto mācību dalībnieki

Foto: Aloīzs Savickis

Latvijā augļu dārzi aizņem 0,37% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības. Augļkopības saimniecību lielums ir ļoti dažāds – lielākoties mazās saimniecības, kuru platība nepārsniedz 3 ha, bet tādas saimniecības, kuru dārzu platības pārsniedz 15 ha, ir tikai 10 %.

Salīdzinājumā ar 2004. gadu augļu koku stādījumu platības samazinājušās vairāk nekā par 2000 ha, nedaudz ir palielinājušās ogulāju platības. Latvijā darbojas 5 kooperatīvi un ražotāju grupas un 49 augļaugu pārstrādātāji (Eurostat dati).

Lonē senas tradīcijas

Lone, kur KS “Poceri” apsaimnieko lielāko komerciālo augļu dārzu Latvijā, ir ciems Viesītes novada Saukas pagastā ar senām augļkopības tradīcijām. Tās sākās pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados, kad “Poceros” tika izveidota kokaudzētava, uz tās bāzes vēlāk veidojās augļu dārzi. Sociālisma gados tika stādītas ābolu šķirnes, kas bija paredzētas pārstrādei, lai nebūtu tālu jātransportē. Deviņdesmito gadu sākumā, sākoties privatizācijai, tika izveidota kopdarbības sabiedrība jeb kooperatīvā sabiedrība “Poceri”, kurā pieciem dibinātājiem pieder kapitāldaļas. Mainoties pieprasījumam, mainījās audzēšanas tehnoloģijas, šķirnes, sortiments. Tika izveidoti jauni augļu dārzi. Šobrīd KS “Poceri” pēc deklarētajām ābeļdārzu platībām ir lielākā augļu dārzu saimniecība Latvijā. Šogad KS “Poceri” audzē: ābeles – 130,61 ha, saldus un

skābos ķiršus – 6,76 ha, bumbieres – 3,08 ha, upenes – 1,47 ha, zemenes – 0,68 ha, aronijas 0,18 ha platībā, kokaugu stādaudzētava aizņem 0,45 ha. Ir arī ilggadīgie zālāji, papuve, kur ierīkos jaunus stādījumus. Kopā saimniecībā apsaimnieko 150 ha zemes, atkarībā no darba apjoma strādā 10–15 darbinieki, sezonā pat 25–30 cilvēki.

Vairāk nekā 30 ābolu šķirnes

KS “Poceri” izveide un attīstība ir agronomu Modra Lāčplēša, Alda Bērziņa un grāmatvedes Ināras Spīdaines kopdarbs gandrīz 25 gadu garumā, kā arī gadu garumā veidotā kolektīva nopelns. Nepārtraukta saimniecības pilnveidošana nodrošina tās pastāvēšanu konkurences apstākļos. “Poceri” ir kooperatīva “Zelta ābele” sastāvā, kurā apvienojušies augļkopji no visas Latvijas. Tikai apvienojoties, audzētāji var sekmīgi startēt tirgū. Tas rada drošības sajūtu tādos gados, kā iepriekšējais, kad var ievākt tikai 10% no vidējās citu gadu ražas. Dārzā aug vairāk nekā 30 ābolu šķirnes, to ražība ir ap 20 tonnām no hektāra. Pieprasītākās ābolu šķirnes ir: ‘Auksis’, ‘Kovaļenkovskoje’, ‘Konfetnoje’, ‘Beloruskoje Maļinovoje’, ‘Sinap Orlovskij’, pārstrādei – ‘Rudens Svītrainais’, ‘Antonovka’. Cenas ir ļoti svārstīgas. Ja tiek izmantoti starpnieku pakalpojumi, tad tie sastāda ievērojamu daļu cenas.

Saukas pagasta augļkopjiem 2017. gads nav bijis veiksmīgs. Pavasarī ražas veidošanos mazināja salnas, vasaras lietus veicināja slimību un kaitēkļu savairošanos. Darbošanās kooperatīvā sniedz arī iespēju piesaistīt ES atbalstu, kā arī slēgt līgumus ar veikalu tīkliem,

piemēram, “Rimi”, “Maxima”, piedalīties programmā “Skolas auglis”.

Jauns produkts saimniecībā “Poceri” ir ābolu sula, taču to ražo nelielos apjomos savam klientu lokam. Agronomis Aldis Bērziņš uzskata, ka ābolu sula nevar konkurēt ar sulu dzērieniem, kas ir iekarojuši veikalu plauktus.

Uzcelta augļu noliktava

Saimniecībā ir uzcelta augļu noliktava ar 800 tonnu ietilpību, iegādāta šķirošanas līnija. Noliktavu labas ražas gados izmanto arī citi augļkopji, ir sadarbība ar z/s “Rutki”, SIA “Kapačmuiža” un citiem vietējiem ražotājiem.

Vidēji noliktavā glabājas apmēram 200–300 tonnu ābolu – tik, cik var realizēt vietējā tirgū. Pārējie āboli tiek realizēti uz Lietuvu, Poliju, kur ir pieprasījums pēc pārstrādes āboliem, jo tur ir lielas pārstrādes jaudas, bet audzēti galvenokārt tiek āboli svaigam patēriņam.

KS “Poceri” ir atvērta apmeklētājiem, te tiek rīkoti LLKC semināri, pieredzes braucieni no citiem reģioniem. Gada oktobra nogalē saimniecībā notika Jēkabpils konsultāciju biroja organizētās mācības “Kooperatīvu darbības attīstība, dažādošana un konkurētspējas palielināšana”. Saimniecību apmeklē augļkopības speciālisti, lai gūtu sev pieredzi, un zinātnieki, lai, izmantojot tās augļu dārzus, mācītu vainaga veidošanu, augļu dārzu kopšanas principus. ■

Anita PUTKA,
LLKC Jēkabpils nodaļas
uzņēmējdarbības
konsultante
e-pasts: anita.putka@llkc.lv
tāl. 65207071 un 26511269

MĀJRAŽOŠANA

BALVU PUSĒ DARBOJAS MĀJRAŽOTĀJA ILONA SENKA

Bērzpils pagastā dzīvo, saimnieko un strādā Ilona un Ivars Senkas. Saimniecību viņi uzsākuši 2005. gadā, nodibinot zemnieku saimniecību “Dižarāji”. Pirms pāris gadiem Ilona nolēma pievērsties arī mājražošānai – gaļas pārstrādei, kūpinājumu gatavošanai pēc senču tradicionālajām metodēm.

Saimniecība nodarbojas ar graudu un rapša audzēšanu, kā arī ar mežizstrādes pakalpojumu sniegšanu. Graudu audzēšana aizsākās 40 hektāru platībā, bet šobrīd jau tiek apsaimniekoti ap 150 hektāriem lauksaimniecības zemes. Saimniecība ir piedalījies ES līdzfinansētos atbalsta projektos, iegādājoties dažādas lauksaimniecības tehnikas vienības – traktorū, sējmašīnu, kombainu. Neskatoties uz aizvadītā gada nelabvēlīgajiem apstākļiem lauksaimniecībā, par sliktām ražām saimniece nesūdzas, sakot, ka ražas bija labas, jo lielākoties bijis iesēts ziemas rapsis.

Darba pieredze Ilonai ir dažāda – gan tirdzniecībā, gan ēdināšanā, kas noder kā mājražotājai. Sākumā, protams, produkcija tika gatavota ģimenes vajadzībām, vēlāk tika cienāti draugi un paziņas. Līdz ar to arī tuvākā apkaimē cilvēki uzzināja par z/s “Dižarāji” mājražojumiem. Atklājusi, ka produkti cilvēkiem patīk un garšo, Ilona bija iedrošināta uzsākt mājražošānu. Tika sakārtota nepieciešamā dokumentācija un praktiskās lietas, lai varētu oficiāli strādāt un tirgot produkciju.

Mājražošānas uzsākšanā tika ieguldīts pašu kapitāls un darbs, – tika uzcelta alkšņu koku guļbūves melnā pirtiņa, kurā kūpināt gaļas izstrādājumus. Lauku virtuvē ierīkota telpa gaļas pārstrādei un produkcijas sagatavošanai. Pamatā viss ir roku darbs. Izstrādājumu tapšanas procesā piedalās arī Ilonas palīdzība, darbiniece Sanita, un Ilonas vīrs, kurš atbild par kūpināšanas procesu. Kūpinot kā kurināmais tiek izmantota alkšņa un ābeles malka, kā arī uz beigām pievieno kadiķa zarus, – tie dod patīkamu aromātu gatavajam

Foto: Arita Boka

produktam. Gaļa tiek iepirkta no atzīta audzētāja – Rūjienas novada saimniecības “Kunturi”. Katrs pircējs var atrast savām garšas kārpiņām nepieciešamo, jo produkcijas sortiments ir plašs – kūpināta gaļa, dažādu veidu pusžāvētas desas, putrainu desas, aukstā gaļa, galerti, dažādu veidu speķis u. c. Produkciju piedāvā dažādos tirdziņos gan Balvos, gan Gulbenē, gan Rēzeknē. Pircēji arī paši ierodas pie Ilonas uz mājām iegādāties mājās saražotos labumus.

Sadarbojoties ar Balvu novada biznesa un tūrisma centru, vasaras sezonā tika organizēta tūristu grupu uzņemšana “Dižarājos”, tūristi apskatīja saimniecību un varēja degustēt gardos gaļas produktus. Nākotnē saimniecība, paplašinot saimniecisko darbību, varētu attīstīt arī tūrisma nozari.

Pagaidām saimnieku plāni ir turpināt iesākto, un varbūt ar laiku radīsies arī jaunas idejas. ■

Ilona Senka piedāvā gaļas produkciju dažādos tirdziņos

Arita BOKA,
LLKC Balvu konsultāciju
biroja uzņēmējdarbības
konsultante
e-pasts: arita.boka@llkc.lv
tālr. 29471841

Lauku Lapa

Izdots SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Apgādā

Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pagasts, Ozolnieku novads,
LV-3018
Tālrunis: 63050220

Apgāda vadītāja Iveta Tomšone
“Lauku Lapas” redaktore Dace Millere

Reģistrācijas Nr. 000740319
Iespriests “UnitedPress Tipogrāfija”

“Lauku Lapa” var abonēt Latvijas
Pastā, abonēšanas indekss 1163.
Citējot un/vai pārpublicējot izdevu-
ma “Lauku Lapa” rakstus, atsauce
obligāta. Pārpublicēšanai jāsaņem
Apgāda rakstiska atļauja.